Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuuleminen 18.10.2024

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta (HE 119/2024 vp)

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta (HE 119/2024 vp).

Osana Euroopan unionin 55-valmiuspakettia päätettiin päästökauppadirektiivin päivityksestä, joka julkaistiin 10 päivänä toukokuuta 2023 ((EU) 2023/959). Päivityksessä säädetään uudesta fossiilisen polttoaineen jakelua koskevasta päästökaupasta, jota kutsutaan rakennusten, tieliikenteen ja muiden toimialojen päästökauppajärjestelmäksi. Polttoaineen jakelun päästökauppa (ETS2) kattaa tieliikenteen, rakennusten erillislämmityksen, rakentamisen sekä nykyisen yleisen päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja energiantuotannon fossiilisen polttoaineen.

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen on kirjattuna malli, jossa laajennetaan polttoaineen jakelun päästökaupan soveltamisalaa kattamaan kaiken nykyisen päästökaupan ulkopuolisen polttoaineen jakelun pois lukien puolustusvoimien käyttämän polttoaineen sekä raide- ja kaupallisen vesiliikenteen polttoaineen käytön siltä osin, kuin se on eroteltavissa (suurimmat alukset). Linjauksen perusteella mm. maa- ja metsätalous sekä kalastus oltaisiin sisällyttämässä hinnoittelun piiriin, vaikka direktiivi antaa mahdollisuuden näiden jättämiseen järjestelmän ulkopuolelle.

Ratkaisuun on päädytty erityisesti siitä syystä, että Suomessa ei ole käytössä sellaista polttoaineiden jakeluverkkoa- tai järjestelmää, jonka perusteella polttoaineen loppukäyttäjä voitaisiin ennakolta tunnistaa luotettavasti ja direktiivin ehdot täyttävästi. Näitä ehtoja ei riitä täyttämään esimerkiksi nykyisin käytössä oleva menetelmä, jossa erotetaan värjäämällä kevyemmin verotettu polttoöljy dieselistä. Sen sijaan ehdot on mahdollista täyttää nyt ulkopuolelle jätettäväksi ehdotettujen käyttökohteiden kuten esimerkiksi puolustusvoimien osalta.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, aiheuttaa päästökaupan käyttöönotto merkittäviä välittömiä ja välillisiä lisäkustannuksia alkutuotantoaloille. Välillisiä kustannuksia tulee mm. tuotantopanosten hinnan nousemisesta. Arvio maatalouden oman polttoainekäytön lisäkustannuksista vuoden 2021 päästöjen perusteella ja 50 euron päästöoikeuden hinnalla olisi 62,5 milj. euroa vuodessa, josta 19 milj. euroa kohdentuisi maa-, metsä- ja kalatalouden tuotantorakennusten lämmitykseen ja 43,5 milj. euroa maa- ja metsätalouden työkoneiden polttoainekustannuksiin.

Maataloustyökoneiden päästöt olivat vuonna 2022 KHK-inventaariotietojen mukaan noin 0,56 Mt CO2-ekv., viljakuivureiden päästöt 0,23 Mt CO2-ekv ja metsätyökoneiden päästöt noin 0,33 Mt CO2-ekv. Tämä tarkoittaisi 50 euron päästöoikeuden hinnalla maataloustyökoneille 28 milj. euron, metsätalouden työkoneille n. 16,5 milj. euron ja kuivureille n. 11,5 miljoonaa euron lisäkustannukset.

Vuoden 2022 maatalouden energiaverotuksen palautuksen tietojen perusteella arvio maatalouden lisäkustannuksista olisi noin 34,8 milj. euroa vuodessa, oletuksella että polttoöljyn hintamuutos olisi 13,3 ct/litra. Maataloustyökoneita voidaan käyttää maa- ja metsätalouden ohella myös muussa urakoinnissa kuten teiden talvikunnossapidossa, mutta tässä tarkoituksessa käytetystä polttoaineesta ei saa maatalouden energiaveron palautusta.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä uusi päästökauppa kattaa siis kaiken nykyisen päästökaupan ulkopuolisen polttoaineen jakelun. Direktiivipäivitys (EU) 2023/959 kuitenkin sallii hyvitykset/kompensaatiot tietyille sektoreille (mm. maatalous, metsätalous, kalastus) ja Suomi tuki tätä mahdollisuutta vahvasti direktiiviä koskevissa neuvotteluissa osana 55-valmiuspakettia. Hyvitykset rahoitettaisiin tällöin kansallisen päästökaupan huutokauppatuloista.

Hallituksen esitystä koskevalla lausuntokierroksella useat tahot toivat esiin sen, että tämä mahdollisuus hyvitysten maksamiseen tulisi ottaa käyttöön, koska uusi päästökauppa aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia jo nyt kannattavuusongelmissa kamppaileville alkutuotantoaloille. Vaikka näistä hyvityksistä säätäminen ei kuulukaan nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen toteutusalaan eikä niitä tule sisällyttää siihen, on hyvitykset otettava käyttöön ja niiden valmistelu aloitettava viipymättä. Valmistelussa tulee olla osallisena laajasti kaikki ne hallinnonalat, joita polttoaineiden päästökauppa ja vaihtoehtoiset hyvitysmekanismit koskevat. Hyvityksiä koskevassa valmistelussa tulee selvittää tilanne ja mahdollisuudet maksaa hyvityksiä ainakin maatalouden, metsänhoidon, kalankasvatuksen, kalastuksen sekä saariston yhdysveneliikenteen osalta.

Itse hallituksen esitys on maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan hyvin valmisteltu ja sisällöltään asianmukainen.